

Colleen McCullough

ROMANO „ERŠKĖČIŲ PAUKŠČIAI“ AUTORĖ

ATSIMINIMAI BE NUOBODYBIŲ

TYTO ALBA

Colleen McCullough

ATSIMINIMAI
BE NUOBODYBIŲ

Iš anglų kalbos vertė
Gabrielė Gailiūtė

VILNIUS 2013

UDK 821.111(94)-94
Mc748

Colleen McCULLOUGH
LIFE WITHOUT THE
BORING BITS
HarperCollins*Publishers*,
Sydney, 2011

ISBN 978-9986-16-935-2

Copyright Colleen McCullough © 2013
© Gabrielė Gailiūtė, vertimas į lietuvių
kalbą, 2013
© Ilona Kukenytė, viršelio dizainas,
2013
© „Tyto alba“, 2013

Mielas Anthony,

skiriu šią knygą Tau, nes mudu nežmoniškai seniai pažįstami nuo tada, kai užstojai mane leidykloje ir užsimezgė širdinga, bet platoniška, tvirta, bet permaininga mūsų draugystė.

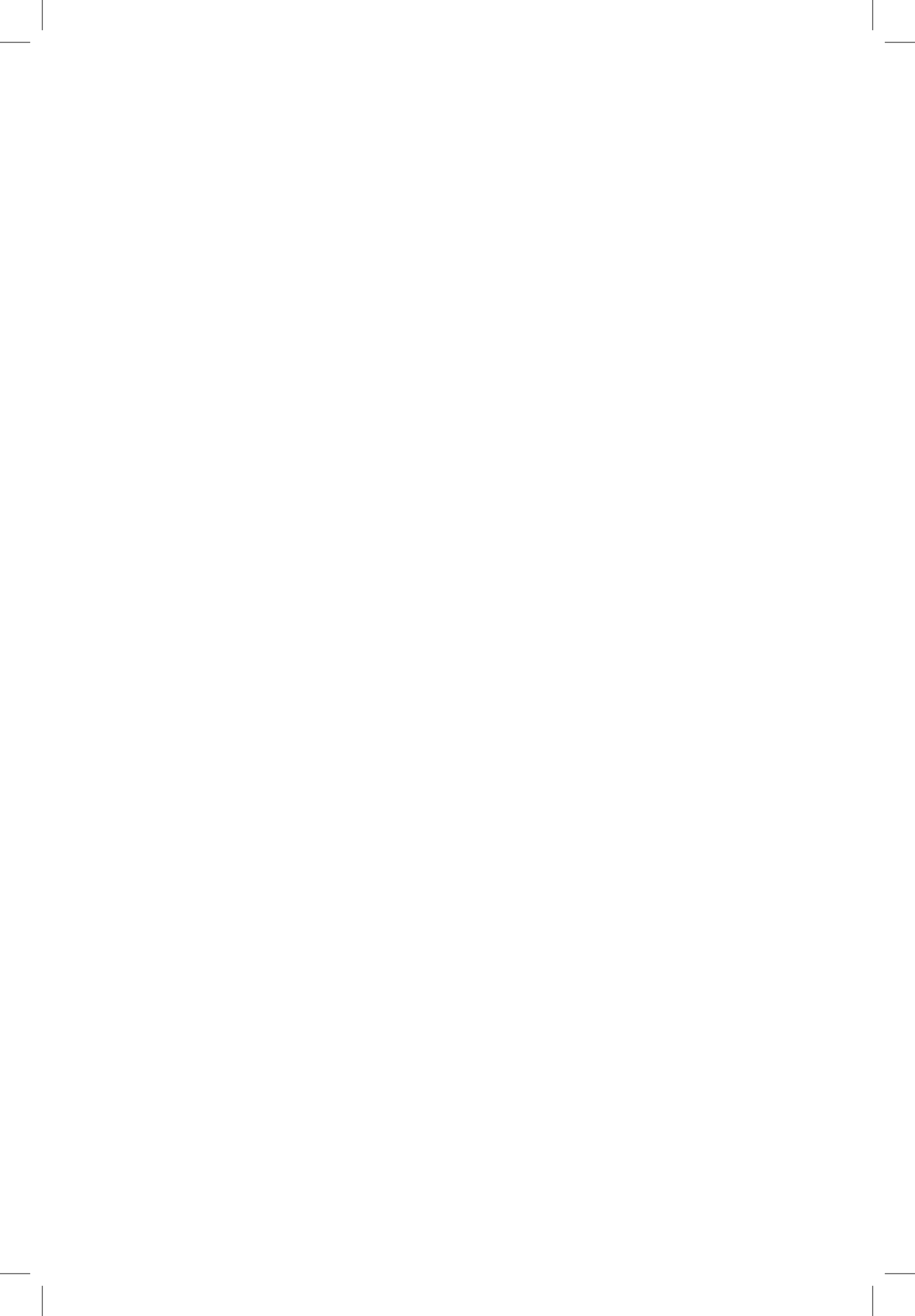
Taip pat dėkoju, kad pasiūlei man vienintelį pavadinimą, tinkamą šiam veikalui, nes jei tai nėra atsiminimai be nuobodybių, tai kas tuomet?

Su daug meilės, visada tavo Colé.

Turiny

Valdinga pamišėlė	9
Nukryžiavimas.....	21
Taikliai pavadintas Midsomeris	50
Nesirinkta valdžia	68
Kac kac katyte	82
Kolonijos valdytojo portretas	87
Antropomorfizmas	112
Iš grožio sviesto nesusuksi	121
Laikas.....	143
Sepijos nykuma.....	150
Billo menkinimas	157
Colė apie savo knygas.....	166
Amžinybės būsenos	202
Dauginkitės ir išnykit	216
Viens bulvytė, du bulvytė.....	222
Apie malkas ir karą	241
Jimas	248
Laurie.....	264

Valdinga pamišėlė

Freudas suskirstė žmones į dvi rūšis: turinčius „oralinių“ ir „analinių“ fiksacijų. Meldžiu suprasti, kad tik kartoju neabejotinai netikslius apibendrinimus, kuriais gerojo daktaro išvados virto viešojoje sąmonėje. Ir pirmyn! Oraliniai žmonės netvarkingi ir metodiškai išsiblaškę, mato bendrą plano ar sumanymo vaizdą ir esminę paskirtį, bet numoja ranka į smulkmenas, lyg jos būtų nesvarbios. Analiniai žmonės tvarkingi ir kruopštūs, planuose ir sumanymuose išvelgia kiekvieną, net ir menkiausią smulkmeną, bet nesuvokia jų esminės paskirties ar sandaros. Žinoma, pasitaiko ir abiejų tipų mišinių, taip pat vieno tipo, atmiešto vos lašeliu kito, ir visų tarpinių variantų.

Aš esu abiejų tipų mišinys, nors kartais atrodo, kad analinis vyrauja; taip nutinka žmonėms, kurie tveria aukštesniame lygyje negu dviejų tipų mišiniai. Žinoma, kalbu apie patį bjauriausią tipą – valdingus pamišėlius. Šis posakis taip pat dažnai suprantamas klaidingai: žmonės mano, kad valdingi pamišėliai trokšta valdyti pasaulį, savo darbovietę ar namus – didesnę reikšmę teikia žodžiui „valdyti“. Bet taip nėra. „Valdingas“ nebūtinai „valdo“. Valdingas vertina. Ar jis

įgudęs vairuotojas? Taip, todėl galiu atsilošti ir atsipalaiduoti. Ar jis gali suleisti raminamųjų katei ir nelikti sudraskytas į skutelius? Ne, negali, todėl verčiau aš už jį tai padarysiu. Valdingajam svarbiausia valdyti esamą padėtį, o ne valdyti bet ką – nebent tai daroma prastai ar dar blogiau – nemokėsiškai.

O jei jau apie Freudą – ar kam nors yra šovę į galvą, kad gerasis daktaras visą teoriją, kaip mažyliai mokosi sėsti ant puodo, surentė tuomet, kai vystyklai buvo šlykštinės, kurias reikėdavo keisti, paskui skalbti, džiovinti ir naudoti iš naujo? Mamytė negalėdavo sulaukti, kada vaikiukas vaisin-
gai pritūps ant puodo. O dabar, jei vaikas dėvi sauskelnes iki ketverių, – koks skirtumas? Tai yra, jei tik pinigine leidžia. Vaikai patys išmoksta eiti į tualetą. Ir nors gerovė pasaulyje pasiekė viršūnę ir dabar menksta, pranašauju, kad prieš atsisakant vienkartinį sauskelnių, namuose bus paaukota dar daug kas. Įdomu.

Taigi, išdėsčiau, kad esu oralinio ir analinio tipo mišinys, negana to, dar ir valdinga pamišėlė. Taip pat esu nepataisoma knebinėtoja.

Studijuodama Jeilyje kartą pastebėjau, kaip neurologijos rezidentas rašo ataskaitą lygiame geltoname bloknote.

– Kadangi nesiseka išlaikyti paraštės savaime, – pasakiau, nes privalėjau prašnekti, kad nesprogčiau, – gal prieš rašydamas ją nusibrėžk? O kokios *netvarkingos* tavo lentelės! Ar skaičius nori apskliausti, ar apvesti apskritimais?

Jis padėjo rašiklį ir mažumėlę smalsiai pakėlė į mane akis.

– Tave tikriausiai kamuoja migrena, – tarė jis.

Tai tobulas būdas pritrėkšti knebinėtojus.

Bėda ta, kad knebinėtojai neįstengia susitvardyti. Kai, pavyzdžiui, žvelgiu į pateiktą nedailų darbą, mane apima gryniausia kančia. Man niežti rankos vietoje autoriaus jį perrašyti šlovingai dailiai, lyg balzamas mano knebinėtojos sielai.

Kartais gerokai užsiuntu žiūrėdama filmus. Apie režisierius sakoma: jei filme teisingai pavaizduoja mašinas, dėl nieko kita gali nesukti galvos. Manau, taip yra dėl to, kad kino režisieriai paprastai būna vyrai, o paauglystėje vienintelis dalykas svarbesnis už merginas yra mašinos. Vyrai dievina mašinas, todėl režisierius jas rodo teisingai. Toks tikslumas malonus vyriškajai auditorijos daliai. Ricas ramiai snaudžia priešais ekraną ir staiga krūptelėjęs pašoka:

– Ten 1953-ųjų *De Soto!* Jaunystėje tokią turėjau.

Mašina išvažiuoja iš kadro, ir jis vėl užsnūsta. Filmui pasibaigus nutars, kad jis buvo geras. O aš pastebėjau, kad raišas tipelis vis pamiršdavo, kuria koja turėtų raišuoti, raudonplaukė staiga virto blondine, o paskui nei iš šio, nei iš to vėl atvirto raudonplauke, kunigaikščio oranžerijoje auga neteisingos gėlės, o Hitlerio kariauna Rusijoje merkiama lietaus klimpsta purve, nors dangus giedras.

Filmai apie Romą – lengvas grobis epochą išmanančiai knebinėtojai. *Gladiatoriuje* net didvyrio vardas buvo neteisingas! Jo *praenomen* buvo *cognomen*, *nomen* – *praenomen*, o *cognomen* – *nomen* – visi trys klaidingi. Net BBC suklydo, statydama Aš, *Klaudijus*, nors stengėsi nemenkai. Senato rūmuose stovėjo garsioji bronzinė Toskanos vilkės statula,

ir teisingai, bet toji senutė žindė pridėtus vėliau Renesanso dvynius. Ciceronas probėgšmais užsimena Atikui, kad į žindantį Romulą trenkė žaibas – Toskanos vilkė išpenėjo ne du mažylius, o tik vieną, kuris įkūrė Romą. Mano mėgstamiausia klaida šiame nuostabiame seriale, nors ir juokinga, atskleidžia tragediją. Stambus Brianas Blessedas (Augustas) priremia prie sienos nupieplė Johną Castle'ą (Postumą), o siena pavojingai įlinksta – ji kartoninė! Matyt, nepakako pinigų dar vienam dubliui, todėl taip ir liko. Štai kas labiausiai siutina! Tie, kas nuoširdžiai siekia istorinio tikslumo, verčiasi su varganu biudžetu, o tiems, kas turi pinigų kaip šieno, į istorinį tikslumą nuspjaut. Tikras Kiaulystės dėsnis.

Štai ką per gyvenimą esu regėjusi bent pusšimtį sykių: arbata į puoduką pilama iš kavinuko. Režisieriai vaikystėje aiškiai bėgiodavo iš pamokų, nes, regis, neprisimena eilėrašuko apie arbatinuką, žemą ir pilvotą. Kavinukai – aukšti ir laibi, skirti pilti bet kam nuo žirnių nuoviro iki neskiesto myžalo. Snapelio gilumoje nėra skylučių arbatžolėms sulaikyti. Bet, kaip visada sakau, Dievas mums davė dantis arbatžolėms kosti. Neabejoju, Bostono gyventojai tai puikiai žinojo.*

Prisimenu, kaip būdama dešimties skaičiau baronienės Orczy romanų seriją apie Raudonžiedį**. Gerai nežinau kodėl,

* Užuoamina apie „Bostono arbatėlę“ 1773 m., vieną iš svarbiausių įvykių, siekiant JAV nepriklausomybės nuo Didžiosios Britanijos, kai mokesčių politika nepatenkinti amerikiečiai atsakė priimti arbatos krovinį ir uoste išvertė į vandenį. (*Čia ir toliau – vertėjos pastabos.*)

** Baronienės Orczy 1905–1940 m. rašyta nuotykiinių romanų serija apie Raudonžiedį (angl. *The Scarlet Pimpernel*), anglų aristokratą, slapta gelbėjantį nuo teroro prancūzų aristokratus Didžiosios Prancūzijos revoliucijos metais. Raudonžiedis laikomas „kaukėtų superdidvyrių“ požanrio pradžia.

bet ši istorija tapo viena iš mėgstamų dažniausiai perdirbinėjamų istorijų. Jei gerai suskaičiavau, *Raudonžiedžio* yra šešios DVD versijos, pradedant nuo Leslie'o Howardo ir Merlėės Oberon, o paskui – daugiausiai televizijos ekranizacijos. Galbūt jis patrauklus britams, kurie nebegali tikinti nekenčiantys prancūzų, bet baisiai džiūgauja matydami, kaip britas stumdo prancūzpalaiķį. O Raudonžiedis, saugiai nukištas į XVIII a. paskutinę dešimtmetį, puikiai tinka prancūzpalaiķiams stumdyti. Nepriekaištingai istoriška, taip sakant.

Tačiau kiekvienoje versijoje daromos tokios pat klaidos, dažniausiai mezgimo. Mezgimo, klausiate? Juk megzti tėra megzti! Visai ne. Britai ir prancūzpalaiķiai mezga skirtingai. Negana to, prancūzai mezga greičiau ir lengviau negu britai. Mezgant prancūziškuoju būdu, dažniausiai dirbuojamasi vienu iš virbalų ir siūlu, o mežginys auga maždaug po metrą kas nukirstą galvą. Britai mazgo siūlą abiem virbalais ir velkasi colio kas nukirstą galvą greičiu.

Leslie'is Howardas gal dėl to, kad kilo iš Čekoslovakijos, mezgė teisingai kaip prancūzas, bet daugiau jokiam britų aktoriui tai nepavyko. Kodėl tai taip svarbu? Nes Raudonžiedis apsimeta sene, tokia pat bjauria, kaip madam Defarž*, ir sėdi pirmoje senių eilėje stebėdamas, kaip aristokratų galvos ritasi į pintinę. Ir mezga, mezga, mezga.

Norėčiau pamatyti versiją, kurioje senės rezga sau prancūziškus mežginius, o skaičiuoti aristokratų galvas joms visai nuobodu.

* Charleso Dickenso „Pasakojimas apie du miestus“ (*A Tale of Two Cities*) veikėja, knygoje ji nuolat mezga ir mežginyje slaptu kodu žymisi, ką ketina nužudyti.

Viena senė taria Raudonžiedžiui:

– *Ma foi!* Jau šitie dvidešimties denjė siūlai, *incroyable* kaip riečia *les* kulną pabaigus *les jambons, non?*

Raudonžiedis klastingai ją nužvelgia, papsi pypkutę.

– Tai jau tikrai, tu nukriošusi sene! Atsiprašau, pamesiu skaičių – viena gera, viena bloga, viena gera, viena perkelta, viena išnerta.

Senė pašoka net virsdama iš nuostabos.

– *Sacre bleu!* Kas per mezgimas, *la Belle France* taip nemezga! Siūlai yra šimto denjė *et les* virbalai daro klik-klik, klik-klik, *a l'Anglais! En avant, citoyens, en avant!* Štai *le Pimpernel Rouge!* Mirtis jam! Mirtis, mirtis!

Tuzinas vyrų su trispalvėmis kokardomis ant skrybėlių šoka ant Richardo E. Grant'o (Anthony'o Andrewso) ir čiakšt – jo galva krinta *dans le* pintinę – sakytume, ten jai ir vieta.

Mano mėgstamiausia tęstinumo katastrofa yra apie katastrofą. Penktajame *Šnipų* (*Spooks*) sezone teroristai užėmę Londoną, reikalauja išpirkos grasindami sugriauti Temzės užtvanką.

Labai gėriuosi princu Charlesu dėl dviejų į galvą akimirksniu ateinančių priežasčių. Viena, jis dievina *Goon Show*, o tai niekam nieko nereiškia, bet tą šou dievinu ir aš. Antroji priežastis – jis bjaurisi tuo, ką šiuolaikinė architektūra išdarinėja Londone, ir visiškai teisingai. Kai nukeliauji į Braziliją ar Pamploną, ar tuziną kitų vietų, šiuolaikinė architektūra žavi. Bet Londone ji visiškai sušiko didingą seną miestą, kurį, bent jau jo architektūrą, derėjo palikti oriai seną. Žaviuosi princu Charlesu už tai, kad drįsta prasižio-

ti ten, kur karališkosios šeimos atstovams nedera. Eina jie švilpt. Kas nors juk turi tai pasakyti! Nors žala jau padaryta: apžvalgos ratas baisus, Tūkstantmečio kupolas dar baisesnis – bet *kas* leido statyti tą bjaurų spalvoto stiklo ir dar analinės žvakutės formos dangoraižėlį? Jei tik žinočiau kas, tikrai pamėginčiau sugrūsti jį ten, kur turėtų būti.

Užteks prakalbų, Cole! Temzės užtvanka turi aiškią paskirtį, todėl ją sunku kritikuoti, bet kad *geltona* lyg reklaminė iškaba? Ji turėjo būti upės spalvos, kad su ja susiliėtų, o ne balta kaip sidabras ir ne švytinti geltona.

Šiaip ar taip, kad šita prakalba nenueitų veltui, seriale teroristai grasina sugriauti Temzės užtvanką, kiek suprantu, pastatytą sušvelninti Temzės potvynio ir kartu prieš srovę kylančio jūros potvynio padariniams. Tokia katastrofa jau buvo įvykusi ir gali vėl pasikartoti, o paliktas vandens valiai Londonas giliai nugrimztų.

Sužinome, kad didysis potvynis prasideda 17 valandą, ir užtvarką reikia pakelti lygiai 17 valandą. Bet nejau jūros potvyniai kitokie negu visi ir nekyla palaiapsniui? Ar 17 valanda – sinusoidės išorinis kraštas, ar kaip jį pavadinti? *Šnipų* seriale tiksliai nepaaiškinama. Ir kodėl gi superšnipai pliaupiant lietui nesidarbuoja apsiavę botais, apsitaisę lietpalčiais ir striukėmis? Kodėl fone nešmėsčioja siaubingai apsemtas Oksfordšyras? Žinau, kad Harforde ir Hereforde vargu ar pasitaiko uraganų, bet tokiam siužetui jis tikrai praverstų. Ramiausiai galima nekreipti dėmesio į Hampšyro orą.

Tačiau kamera rodo šviečiančią saulutę ir ramią it siusiu-kas bobutės naktipuodyje Temžę. Galbūt dėl to siužete staiga atsiranda cunamis? Bet ar Šiaurės jūroje prie Temzės žiočių

tikrai gali kilti kas nors panašaus į cunami? Cunamiai – vandenynų reiškiniai, pasitaikantys, kai seisminė banga staiga bloškiasi į labai plačią žemyninę plokštę, todėl dauguma žemės drebėjimų niokojančių cunamių ir nesukelia.

Serija baigiasi šeštosios serijos pirmaisiais kadrais, bet aš nesikraustau iš galvos ir nelekiu pirkti šeštos serijos. Tai – puikus pavyzdys, kaip scenaristą paskandina trilijonas tonų pernelyg audringos vaizduotės vandens.

Niekada iki galo nesuprantu, ar tokiomis televizinėmis kankinėmis žiūrovai kamuojami tyčia, ar iš tikrųjų nesuvokiama, kokios jos baisios. Ar scenaristams mokama per daug, ar per mažai? Žinau, kad Jerry'is Bruckheimeris savo scenaristų kaimenei turi Išorinę Mongoliją, ji vadinama *CSI Majamiiu*. Bet kurgi *Kudos/BBC* galėtų pasiūsti suklydusį *Šnipų* scenaristą? Rašyti orų prognozės suflerio *BBC Scotland* televizijai? Apie tai žinau viena: *visada* esama Išorinės Mongolijos.

Valdingi pamišėliai iš gyvenimo trokšta nedaug. Tobulai sutvarkyto, tobulai valdomo pasaulio pradžia pakaktų. Kadaisė pati sutvarkiusi ir prižiūrėjusi keletą mažutėlių pasaulėlių, galiu tvirtinti, kad kartą pripratę prie nuoseklumo ir tvarkos žmonės juos tiesiog dievina. „Viskam savo vieta! – urgzdavau, grėsmingai artėdama prie drebančio profesorius ir mojuodama jam po nosimi stiklainiu su dviem šimpanzės sėklidėmis. – Juk žinai, kur kas laikoma, ten ir padėk, kitaip gausi velnių!“ Iš pradžių tokio negailestingo elgesio jie negalėdavo pakęsti, bet kai įprato viską padėti į vietas – ak, būdavo taip *nuostabu* tučtuojau bet ką susiras-

ti. Jei tvarka ir nuoseklumas gyvenime būtų nebūtini, neat-sirastų ir valdingų pamišėlių. Bet, kaip gali paliudyti NASA ir kiti, kam teko raudonuoti, knebinėtojai ir valdingi pami-šėliai kartais praverčia. Tuomet nešvaistomi milijardai pri-trūkus varžtelio ar dėl metrinės ir imperinės matų sistemos skirtumų. Matuoti imperinė tinka geriau – jos ir laikykitės!

Papasakosiu jums tikrą istoriją, kuri man nutiko kitame gyvenime – ne, ne, netikiu persikūnijimu! Tiesiog tuomet dirbau kitokį darbą.

Šešis mėnesius kiurksojau Anglijoje, laikinai dirbau sekre-tore nedideliame mieste, telieka jis bevardis. Mūsų inžineri-niai darbai buvo kruopštūs, ir inžinieriai mėgdavo pastverti mane, kad atspausdinčiau jų specifikacijas, nes nedarydavau klaidų ir retsykais net abejodavau jų skaičiavimais, šitaip išgelbėdavau kokį inžinierių, kad paskui neraudonuotų. Bet toje kontoroje, turinčioje daugybę mašininkų, dirbome be-veltiskai lėtai, ir aš vis turėdavau laisvo laiko. Reikia pridurti, kad tai vyko dar prieš kompiuterių erą – sakykime, praeito amžiaus aštuntojo dešimtmečio viduryje.

Vienas iš seniausiai ten dirbančių inžinierių buvo žmo-gus, kurį pavadinsiu Bobu, atsakingas už gamyklos detales. Keletą metų jis sudarinėjo visų smulkausių gamyklos turi-mų detalių iki menkiausios tarpinės katalogą. Sąrašą seniai užbaigė, bet niekaip negalėjo įtikinti nė vienos mašininkės, kad jį atspausdintų. Tai nebuvo taip paprasta. Jo tikslas buvo atspausdinti aprašą ant filmo plėvės, naudojant geltoną kal-kę ir IBM rašomosios mašinėlės, turinčios ypatingą plėvelei pritaikytą volelį, juostelę. Tuomet rašomosios mašinėlės ir

taip buvo didžiulės, bet ši speciali mašinėlė turėjo 27 colių ilgio volelį. Ant kiekvieno plėvės lakšto buvo iš anksto atspausdinti keturkampiai langeliai, kuriuose tilpo išsamus kiekvienos detalės aprašas – pavadinimas, kodas, numeris, šaltinis – iš viso, jei neklystu, detalėms dviejų pėdų pločio plėvėje buvo skirti šeši ar septyni langeliai. Kiekvienoje plėvėje tilpo trisdešimtys skirtingų detalių aprašai.

Kai Bobas manęs paklausė, ar nenorėčiau laisvu laiku atspausdinti jo detalių lakštų, žinoma, sutikau; atrodė, kad toks darbas puikiai tinka knebinėtojai. Pats Bobas buvo tvarkingas, kruopštus ir tobulai tinkamas savo darbui. Tad sutikusi labai jį pradžiuginau ir įsitaisiau prie milžiniškos mašinėlės bei daugiau kaip dešimtys tūkstančių detalių sąrašo. Kaip man patiko! Kitos mašininkės negalėjo patikėti, kad įmanoma dirbti tokį darbą ir neišsikraustyti iš proto. O mane iš proto varė dykinėjimas ir kikenimas iš paskalų. Taukšėjau atvirksčiai įdėjusi geltoną kalkę, kad sodrius juodus rašmenis apgaubtų geltona aureolė, ir tiesiog neįtikėtina, kaip sparčiai stūmiausi pirmyn. Baigiau per mėnesį, o dar dirbau ir kitus darbus. Štai kaip sugebu susikaupti – kai dirbu, nieko aplink nematau.

Bobas taip džiūgavo, kad visą karutį plėvelių nugabeno į direktoriaus kabinetą ir parodęs be galo mane išgyrė. O direktorius, anaipol netaktiškas žmogus, sukviėtė mašininkes (pasirodo, ir kiti inžinieriai mane liaupsino) ir rėžė pamokslą apie darbo etikos stoką. O kaip darbo etikos pavyzdį pateikė mano atspausdintą detalių katalogą. Laimei, manęs nepakviėtė, nė nežinojau, kad Bobas pas jį nulėkė, bet pikti žvilgsniai ir nedraugiškas bendravimas viską pasakė.

Čia reikia pridurti, kad Bobas buvo senukas, tikriausiai jau pensinio amžiaus, ir dirbo tik todėl, kad jam buvo įdomu. Jo kojos buvo paralyžiuotos, kūnas žemiau liemens nejudrus, jis sėdėjo vežimėlyje. Buvo labai malonus žmogus ir niekada nesiskundė.

Galbūt pasielgė lyg ką tik gavęs pačią nuostabiausią gimtadienio dovaną, bet pagaliau išvysti atspausdintą sąrašą jam tikrai buvo svarbu.

Viskas įvyko penktadienį. O pirmadienį atėję į darbą pamatėme, kad kažkas pasiėmęs aštrius lyg skustuvas ašmenis supjaustė milžinišką stirtą plėvių į skutelius. Visas mano darbas nuėjo niekais, liko tik šiukšlės ant kabineto grindų. Ir tai dar ne blogiausia. Tas vargšas senukas palūžo ir pravirko lyg širdis plyštų, manau, iš dalies taip ir buvo. Luošys vežimėlyje! Kokie pagiežingi žmonės, jei šitaip elgiasi, o labiausiai jei šitaip elgiasi su tuo, kuris negali pats atsistoti ant kojų ir apsiginti.

Kontoroje turėjau ir bičiulių. Nušluostėme Bobui ašaras, ir aš pažadėjau iš naujo atspausdinti sąrašą, taip ir padariau. Bet vakarais – kiekvieną mielą vakarą – užrakindavome lakštus seife, o kai antrą sykį baigiau darbą, Bobas juos visam laikui pasidėjo į seifą.

Ligi šiol man regis, kad to nežinomo žmogaus tūžmas-tis – pati bjauriausia, siaubingiausia gryno blogio apraiška, kiek tik man yra tekę patirti. Tai buvo taip *asmeniška*. Vienas iš kasdien matomų veidų – nuoširdžiai nežinau kieno – ir ta moteris sugebėjo sunaikinti luošo senuko svajonę, pažįstamo luošo senuko, su kuriuo šnekėdavosi, tikriausiai juokaudavo. Ir vien dėl to, kad bendradarbė ją aplenkė. Tik ji nesitikėjo, kad sutiksiu tą patį darbą atlikti iš naujo.

Svarbiausia tai, kad knebinėtojai ir valdingi pamišėliai negali pasikeisti, o jei tai reiškia, kad jie dirba uoliau ir / arba greičiau ir / arba stropiau už kitus, tai toks gyvenimas. Tik džiaugiuosi, kad antrąjį sykį atspausdinusi plėves gyvenau toliau ir daugiau prie tos istorijos negrįžau.

Tai tikra istorija, nė kiek jos nepagražinau. Tokių siaubingų dalykų gražinti nereikia.

O dabar pati sėdžiu vežimėlyje, nesu paralyžiuota, bet vaikščioti man – grynas vargas, išties. Skauda klubus, kojas ir pėdas. Galiu šiek tiek paėjėti stumdama vaikštyklę, bet baisiausia atsistoti. Juolab kad netekau gelmės suvokimo, todėl nematau laiptų ar įdubų ir iškilumų ant plokščio paviršiaus. Todėl palikdama pažįstamas savo namų apybrėžas, sėdu į vežimėlį.

Ir ne, nezyziu. Tik pasitelkiu tokią įžangą, norėdama paaiškinti, kad bejėgiškumas valdingai pamišėlei yra ir už mirtį baisesnė dalia. Nuolat priklausau nuo kitų malonės. Dažniausiai – nuo Rico. Jis – tikras lobis, bet tiesiog *baisu*, kad negali valdyti savo pačios judėjimo! Kol mane stumia pirmyn, dar ne taip blogai, bet kai jis apgręžia vežimėlį ir ima ne stumti, o traukti, mano širdis neapsisprendžia, ar šauti pro viršugalvį, ar kristi į kulnus. *Ko Ricas man nerodo?* Tarakono! Tarakono, tikriausiai tarakono! O jei ten tarakonas ir aš negaliu pakilti iš šitos prakeiktos kėdės! Tarakonas! Žinau, kad tarakonas, jis sako, kad ne, bet jo balse girdėti gaidelė „nesakysiu jai, kad ten tarakonas“, vadinasi, ten tarakonas! Ak, prašau, maldauju, Ricai, neatiduok manęs tarakonui! Tarakonas!

Nukryžiavimas

Šią esė rašiau ilgai ir daug sykių perrašinėjau. Jei tema nebūna per daug lengva ir atsaini, daugiau ar mažiau pakenčiamą juodraščių kelioms savaitėms ar mėnesiams kišu į stalčių, tuomet iš naujo jį peržvelgiu šviežia akimi. Ir galiausiai, man regis, pakankamai išsukuuju pretenzingumą, gadinančią mokslo vilną, ir į savo temą pažvelgiu tikrai iš šalies: darau detektyvės išvadas, pagrįstas menkais įkalčiais.

Kai pradėjau kaupti žinias apie vėlyvosios Romos respublikos ir ankstyvosios Imperijos istoriją, į galvą šovė klausimas, kuris, regis, niekada netopteli tiems, kurie, kaip ir aš, užaugo iš esmės krikščioniškoje visuomenėje: *Kodėl Jėzus Kristus mirė vergo mirtimi?*

Vėliau Imperijoje, ypač, kai jos valdymas perėjo į rankas atleistiniams graikams ir kitiems neromėnams valdininkams, nukryžiuojami būdavo ne tik vergai, bet ir laisvieji, nors taip bausdavo tik už sunkų nusikaltimą. Nei Romos, nei kitos šalies piliečio nukryžiuoti būdavo negalima, ir romėnai, ir neromėnai, pasmerkti mirčiai, dažniausiai būdavo nukirsdinami.

Jėzaus Kristaus gyvenamuoju laikotarpiu nukryžiavimas

buvo skiriamas griežtai tik dviejų grupių žmonėms – vergams ir piratams.

Romoje būta vienos išimties: romėnas, apkaltintas *perduellio* – tėvynės išdavyste. Po ilgo teismo centurijose kaltu pripažintas žmogus būdavo nukryžiuojamas – „pririšamas prie nelaimingo medžio“, tai yra medžio, niekada nevedusio vaisių. Toks buvo senovinis procesas ankstyvojoje Respublikoje, vėlyvosios Respublikos laikais jis nebetaikytas, bet Julijus Cezaris ėmėsi šio proceso prieš Rabirijų Postumą; teismas netikėtai nutrūko, nespėjus nubalsuoti. Cezaris pasinaudojo juo kaip politine priemone politinei minčiai įrodyti. Paskui nepasitaikė nė vienos *perduellio* bylos, ir buvo sakoma, kad Cezaris jį pasitelkė tuščiai.

Senovės šaltiniuose minimi du masiniai nukryžiuavimai, įvykę aptariamuoju laikotarpiu. Markas Licinijus Krasas Apijaus kelyje nuo pat Kapujos iki Romos ant kryžių pririšo 6 600 Spartako vergų sukilėlių. Julijus Cezaris nukryžiuavo daug piratų paupyje žemiau Pergamo, nepaklusęs gubernatoriaus įsakymui, mat šis norėjo parduoti juos į vergiją. Abu sykius norėta vergams parodyti, kas jų laukia, jei sukils prieš Romą arba plėš romėnų laivus.

Visa tai nepasikeitė ir valdant imperatoriams Augustui ir Tiberijui. Esama dar keletu kitų, nesusijusių pavienių asmenų nukryžiuavimų, bet iš esmės to meto tikrovė buvo tokia: ant kryžiaus mirdavo vergai.

Kodėl Jėzus Kristus mirė vergo mirtimi – nežinia. Mūsų nepasiekė nė menkiausia užuomina, kad Kristus iš tikrųjų būtų buvęs vergas, negano to, jis buvo atvedintas pas Ro-

mos prefektą prašyti leidimo jį nubausti mirtimi. Jei jis būtų buvęs vergas, šeimininkui nebūtų reikėję niekieno leidimo jį nužudyti.

Jėzų Kristų apkaltino Romos išdavyste, bet Judėjos prefektas, toks Poncijus Pilotas (nežinome jo *praenomen*, taigi, vardo), kaltinimus atmetė ir įsakė suimtąjį paleisti. Tuomet žydų sanhedrino nariai ėmė spausti ir įkalbinėti Poncijų Pilotą pakeisti sprendimą ir nuteisti Kristų mirti ant kryžiaus *po to*, kai jis buvo išteisintas!

Kiekvienas faktas prieštarauja visiems kitiems, o viskas prieštaravo Romos teisei ir praktikai. Be to, romėnai dievino savo teisę ir itin paraidžiui laikėsi įstatymų. Nei gubernatoriai, nei jų prefektai nesileisdavo įbauginami, nebent jų provincijai grėsdavo karas ar maištas.

To meto pietų Sirijos istorija buvo audringa. Kad supras-tume, kokiame politiniame klimato Kristus buvo nuteistas, reikia grįžti į 69 m. pr. Kr., kai mirė Aleksandra, karaliaus Aleksandro Janajaus našlė. Du senosios karalienės sūnūs, Hirkanas ir Aristobulas, buvo paskutiniai hasmonėjų karaliai. Aleksandra labiau mylėjo Hirkaną ir paskyrė jį vyriausiuoju kunigu ir žydų karaliumi. Jis tapo ne žemių, o tautos valdovu, ir net jei žemės visai neliktų, karalystė nesumažėtų. Nepaisant to, Judėja buvo senovės tėvynė, o Jeruzalė – šventasis miestas.

Aristobulas ir jo sūnūs užginčijo paveldimumą, sukėlė maištą ir labai suerzino Pompėjų Didįjį kaip tik tuomet, kai šis rengėsi keliauti žiemoti į Damaską, kur anot gandų, žiemoti nepaprastai malonu. Ir jam teko apsiausti Jeruza-

lę, kurios visa širdimi nekontė. Pompėjaus įniršis žydams kraupiai atsirūgo, bet taisyti Aristobulo klaidas buvo per vėlu. Užėmęs visą Siriją Pompėjus pavertė ją Romos provincija ir dar pasirūpino, kad du ten įkurdinti legionai griežtai prižiūrėtų Judėją. Ir Romos įtakos pasidarė nebeįmanoma atsikratyti.

57 m. pr. Kr. Sirijos gubernatorius Aulas Gabinijus tiesiogine prasme suskaldė Judėją, nusprendęs, kad taip geriausia išspręsti jos keliamas bėdas. Jis padalijo ją į penkias smulkias, geografiškai atskiras sritis: Jeruzalę, Gazarą, Jerichą, Amatą ir Galilėjos Seforį. Kiekvienam paskyrė žydą valdytoją, vadinamą tetrarchu.

Romos ir žydų santykiai perėjo į sukto, gudraus Edomo didiko, vardu Antipatras, rankas, šis turėjo arabę žmoną Ciprą ir tris sūnus, laikomus arabais pagal motinos liniją, kaip būdinga semitams. Antipatras pasiskelbė žydų reikalų „žinovu“ romėnų galingiesiems, žygiuojantiems per regioną ir ieškantiems, ar kur nekyla pilietinis karas; Julijus Cezaris ir Kasijus juo naudojosi, jiems patiko žmogus, kuris padaro, ką pažada.

Antrasis Antipatro sūnus Erodas buvo nedoras, žiaurus žmogžudys, bet, nepaisydamas savo arabiškos kilmės, nutarė tapti žydų karaliumi. Todėl vedė hasmonėjų princesę Mariamnę, ir pagal motinos liniją jo sūnūs gimė žydai. Erodas, vienas iš geriausių visų laikų pataikūnų, prisigerino Markui Antonijui, paskui – ir Oktavianui, 27 m. pr. Kr. tapusiam pirmuoju Romos imperatoriumi Augustu. Augustas pasiėmė kelis Erodo sūnus, kad šie gyvendami Romoje įgytų „deramą išsilavinimą“, tai yra užaugtų romėnai.

*Man nuolat kas nors nutinka,
ir nežinau, kaip to išvengti.*

Rašytoja Colleen McCullough (Kolin Makalou, g. 1937 m.) – viena žymiausių visų laikų australių. Už nuopelnus šalies kultūrai jai suteiktas Australijos nacionalinės vertybės titulas. Milijoniniais tiražais visame pasaulyje leidžiamo romano „Erškėčių paukščiai“ autorei pavaldus kiekvienas žanras: istoriniai romanai, detektyvai, meilės romanai. Ji yra išleidusi net kulinarijos knygą. Tačiau apie pačios rašytojos gyvenimą iki šiol žinojome tikrai nedaug. Pagaliau galime kilstelėti paslapties skraistę, nes prie jau įveiktų žanrų autorė pridėjo ir autobiografiją. Tiesa, ji ne visai tipiška.

Šioje autobiografijoje skaitytojas sužinos C. McCullough versiją, kodėl Jėzus Kristus buvo būtent nukryžiuotas, o nemirė kitokia mirtimi, ką ji mano apie populiarią serialą „Midsomerio žmogžudystės“, apie laiko prigimtį, pavydą ir Shakespeare'ą. Apie tai, kaip ji lankėsi Vilniaus knygų mugėje, kaip įsivaizduoja rojų ir pragarą, kokiomis savybėmis pasižymi katės, kokias savo parašytas knygas ji labiausiai mėgsta ir kodėl. Ir žinoma, autobiografija pasakoja apie pačios rašytojos gyvenimą, kuris nebuvo rožėmis klotas. Sudėtingi ir neretai sukrečiantys santykiai su tėvais, brolio tragedija, darbas ir kūryba – dalykai, nulėmę Colleen McCullough likimą, gyvenimo būdą ir charakterį.

Kategoriška, kandi, negailestinga ir protinga autorė pateikia savo mintis ir gyvenimą. Ir nuobodybėms vietos čia išties nėra.

ISBN 978-9986-16-935-2

www.tytoalba.lt